

Dětský svět

Dětské naivní teorie

**Epistemologická východiska
předškolního vzdělávání
2. seminář (2013)**

VSTUPNÍ OTÁZKY:

- Jak dítě rozumí světu, ve kterém žije? Jaké jsou jeho představy o světě a proč?
- Jak mohou dospělí nejlépe zprostředkovat dítěti skutečné poznání?
- S čím je při tom nutno počítat?

Dětský svět = svět „tady a teď“.

Podmínkou jeho poznávání dítětem předškolního a mladšího školního věku je proto „**být při tom**“.

Učení je proto vždy:

- konkrétní
- situační
- vázáno na osobní zkušenost

Základní paradigma:

Dítě nepřichází do (mateřské) školy nevědomé, prázdné jako čistý list papíru, který učitelé teprve odshora dolů popíší pravdivým a objektivním věděním o světě. Každé dítě už světu kolem sebe nějak rozumí, má o něm své představy.

Učební proces je pak vždy **střetáváním** jeho prvotních představ s novými informacemi.

Tradiční pojetí školy a vyučování (*transmisivní*):

- 1. Dítě přichází do školy a nic neví
- 2. Úkolem učitele je všechno je naučit
- 3. Intelligence je chápána jako suma vědomostí, které si dítě osvojí v průběhu školní docházky

Konstruktivistické pojetí školy a vyučování (*humanistické*):

- 1. Dítě přichází do školy a **o světě ví** spoustu věcí
- 2. Úkolem učitele je vytvořit při učení takové podmínky, aby si dítě svoje poznatky pod jeho vedením **utřídilo a (re)konstruovalo ve spolupráci** s ostatními dětmi do reálného obrazu světa
- 3. **Intelligence se rozvíjí v aktivní myšlenkové činnosti** při učení

Dětské poznávání světa začíná od prvních okamžiků jeho života.

ZDROJE:

- ***subjektivní zkušenost***
- **přebrané interpretace (od dospělých – “takhle to je” – prostřednictvím řeči, jazyka)**
- **sociokulturně zprostředkovaná zkušenost (kulturní reprezentace)**
- **vědecké poznání (škola)**

V prvních třech stupních se formuje dětské poznání jako "dětské naivní teorie", příp. "prekoncepce".

Terminologický rámec:

- dětské naivní teorie mohou být chápány jako složitější konstrukty, kterými si děti vysvětlují skutečnost (obsahují odpovědi na otázky co – proč – jak - s jakým výsledkem – k čemu to slouží)
- prekoncepce = osobní pojetí, individuální a specifická představa o určitých věcech a jevech – předtím, než děti projdou specifickou přípravou, výukou)
- miskoncepce = chybné pojetí

Dětské prekoncepce představují úhel pohledu dětí na svět, přes který tento svět "čtou" a vysvětlují si jej pro sebe (Pupala 2001, s. 212).

Dětské znalosti o světě mají podobu velmi stabilních kognitivních struktur, které se poměrně obtížně mění;
pokud je chceme dítěti pomoci nahradit dokonalejším schématem, musíme navodit tzv. kognitivní zlom (Piaget) – AHA!!! zážitek.

Konstruktivistický přístup ke školní výuce předpokládá:

- opírat se o dětské prekoncepce (vycházet vždy z toho, co už dítě ví – příp. pomoci mu objevit samostatně chybu – AHA!)
- umět dětské prekoncepce (miskoncepce) diagnostikovat!
- navodit ve skupině kooperativní vyučování a učení (“zdolávání” chybných koncepcí v sociální korekci)

Diagnostické techniky pro zjišťování dětských prekonceptí (např.):

- kresba s komentářem ("nakresli... podívej se a řekni, co jsi nakreslil... co je toto...")
- fenomenografický rozhovor („podívej se...co vidíš?“)
- odpovědi na hyperkonkrétní otázky (*Proč prší? Co se děje v těle, když se člověk ohýbá? Jak vypadá a co dělá stará bela?...*)
- uvažování dětí per negatio (co by se stalo, kdyby nebylo...) *Co by bylo, kdyby neexistoval vítr? Jak by vypadala společnost, kdyby nebyly vůbec žádné rozdíly mezi lidmi?...*
- vysvětlování rozporuplných faktů nebo zkušeností (*Říká se, že vlna sama o sobě nehřeje; proč si tedy lidé v zimě oblékají vlněné svetry?...*)

Úkoly do semináře:

Zadat dětem na praxi úkol (2- 3 děti individuálně, různý věk, příp. skupina) a opatřit ke kresbě jejich osobní komentář:

1. Kresba s komentářem:

- *Namaluj zeměkouli (kresba s komentářem)*
- *Nakresli, jak vypadá lidské tělo zevnitř (vevnitř?).*
- *Nakresli, jak to vypadá v rybníce pod hladinou.*

Řekni, co jsi namaloval(a).

(Pečlivě zaznamenat komentář)

Zásada: nehodnotit, neopravovat „chyby“, v rozhovoru používat zásadně pojmy, kterými komentuje dítě svůj výtvar

2. Rozhovor:

Např.:

a) Řekni, co podle tebe znamenají tato slova (příp. jiná):

- potok – teplota – louka – poledne – pokrm
- peníze – láska – zdraví – nebezpečí – zábava

b) Prohlédni si obrázek a povídej, co se na něm děje. Co si o tom myslíš? (Obrázek v dětské knize, časopisu – vybrat členitý, dynamický, nemusí k němu být text)

Úkol: udělat závěr (Co si s tím má počít učitel-ka mateřské/ primární školy?...)

Aktualizováno: září 2013